

Jutarnji list: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarala Snježana Pavić

Jutarnji list: Kako vi vidite jučerašnje događaje u Tuzli, Sarajevu, Zenici, Mostaru, Bihaću: je li to opravdani socijalni bunt ili nedopustivo huligansko nasilje?

Valentin Inzko: Tu treba jasno povući crtu između jednog i drugog. I ja i drugi predstavnici međunarodne zajednice jasno smo osudili nasilje. S druge strane, pravo na mirne demonstracije je osnovno demokratsko pravo i ljudi imaju pravo dostojanstveno prosvjedovati. Razlozi za prosvjede godinama su se gomilali, ali nakon rata ljudima je mir bio dragocjen i mnogi su mislili da još nije trenutak, da treba biti strpljiv i slično.

Jutros sam prošao Sarajevom, ulicom kod Predsjedništva BiH, pokraj kantonalne vlade, koja je još gorjela. Ljudi pričaju, sjećajući se tih vremena, da nisu htjeli izići na ulicu ovako i nikako ne odobravaju nasilje. Međutim, uzroci postoje već godinama, a to su socijalne nepravde, jer sve je više onih čiji je položaj jako težak, dok je manjina bogata. Za neke od ovih ljudi narod misli da nisu novac stekli regularnim putem i tu ima posla za tužiteljstva. Dakle, to je bila kombinacija nekoliko stvari, socijalnog bunta i možda loše efikasnosti kantonalnih vlasti koje su bile napadnute.

Istaknuo bih specifičnost goraždanskog kantona, u kojem ima nekoliko velikih tvrtki i svi rade, pa im čak dolaze radnici iz Republike Srpske i Srbije. I tamo se prosvjedovalo, ali mirno i dostojanstveno. Prosvjedovali su i poduzetnici, njihove žene i djeca, jer su i oni razočarani neefikasnošću kantona odnosno županija i općina. I to je zajedničko svima,

jedino što je u Goraždu bilo mirno, a u drugim mjestima, kao u Tuzli, bilo je velikih nereda. U Tuzli je sve i počelo, tamo je kap prelila čašu: pretjerana upotreba sile protiv demonstranata i nepostojanje dijaloga, pa su se i ljudi iz drugih gradova počeli solidarizirati jer su znali da je i njihova situacija ista ili slična. Samo što je Tuzla prije bila prosperitetna jer je imala rudnike i tvornice.

Jutarnji list: Ali nisu palili i rušili obični nezadovoljni građani, nego nogometni huligani. Trebaju li odgovarati oni koji su policajcima rekli da ne reaguju na nasilje i da se povuku?

Valentin Inzko: Mislim da je situacija bila jako teška. Rekao sam da se ljudi još sjećaju rata kad se pucalo, kad su ih ubijali, a možda su se bojali da se ne ponovi slučaj Tuzla kad je policija tukla ljude, što je izazvalo val ogorčenja. Mislim da policija nije prava adresa i da je ona posljednja koju bi u ovom trenutku trebalo optuživati. Na početku su bili suzdržani...

Jutarnji list: Ali naknadno su ipak odlučili spriječiti paljenje Predsjedništva BiH pa su poslali specijalce. Pritom su pustili da izgore kantonalne zgrade u Tuzli, Zenici, Bihaću, Mostaru.

Valentin Inzko: Istraga će ustanoviti treba li tko odgovarati, i ja to ne bih komentirao, jedino što želim upozoriti jest da je razumljivo da se ljudi, koji su prošli rat, boje upotrijebiti silu. Spominje se čak 60 ozlijeđenih policajaca.

Jutarnji list: Što mislite, imaju li ovi prosvjedi stranačko-političku pozadinu? Predsjednik SDP-a Zlatko Lagumdžija optužio je neimenovane političke snage da su kindapirale nezadovoljstvo da bi osvojile vlast. Koje bi to političke snage bile?

Valentin Inzko: Ne bih o tome spekulirao. Ali u Sarajevu se sve zna za dva, tri dana. Takav je to grad. Ako je to bio

slučaj, saznat ćemo ubrzo.

Jutarnji list: U srijedu je Europski parlament pozvao na ukidanje kantona, a u petak su gorjele četiri kantonalne zgrade. Vidite li neku vezu?

Valentin Inzko: Ne vidim vezu, htio bih tu biti eksplicitan. Naravno da mi je poznat problem s Federacijom BiH u kojoj je 11 ministara unutarnjih poslova, ponavljaju se iste institucije i teško je koordinirati njihov rad, ali rezolucija nije uzrok posljednjih događaja. Dokaz tome je da je u parlamentu u Sarajevu već u proceduri „188 preporuka za reformu Ustava Federacije“, koju je pripremila stručna skupina u kojoj su bili Krešimir Zubak, Vehid Šehić, Kasim Trnka, Nadaždin Defterdarević, Mile Lasić i Zlatan Begić. Ta je grupa osnovana sredinom siječnja 2013. uz pomoć vlade Sjedinjenih Država, kako bi domaći stručnjaci izradili prijedloge o tome kako Federaciju BiH učiniti efikasnijom i manje skupom. Te reforme, koliko znam, ne bi išle ni na čiji račun ili štetu.

Jutarnji list: Od Bihaća do Tuzle i Mostara prve su na udaru bile kantonalne vlade. HDZ BiH je ocijenio da je to bio „kalsičan državni udar na daytonske i washingtonske institucije, s ciljem rušenja federacije i županija“.

Valentin Inzko: Tu vezu ja ne vidim, ali poštujem njihovo mišljenje.

Jutarnji list: Je li ovo pobuna u Bosni i Hercegovini ili samo pobuna Bošnjaka jer u RS i većinski hrvatskim područjima nije bilo nemira?

Valentin Inzko: Situacija u Republici Srpskoj je mirna, to je točno, bilo je tamo oko 300 demonstranata u Banjoj Luci. Međutim, prazni trbusi su prazni trbusi, bili oni srpski ili bošnjački, i tu postoji solidarnost. Ali, istina je, veliki prosvjedi bili su u centrima u Federaciji kao što su Zenica, Tuzla, Bihać i Sarajevo, a ne u RS-u.

Jutarnji list: U svakoj krizi ljudi osjete nostalgiju za centralizmom i čvrstom rukom, koja bi stvari brzo dovela u red. Priziva li očaj i ovdje unitarizam i čvrstu ruku kao rješenje?

Valentin Inzko: Mislim da u Bosni i Hercegovini centralizma neće biti. Neki žele čvrstu ruku, ali je to stvar prošlosti. Čvrsto mora biti samo tužilaštvo i sudstvo. Pravna država! BiH je specifična zemlja, jako decentralizirana i osobno neću podržavati centralizam. No, želim podržati funkcionalnost institucija, državnih i svih drugih, da institucije dobro funkcioniraju. I to je svakako i želja građana: ovisi jesu li to županije ili općine, jer je dosta bilo prosvjeda i protiv gradonačelnika.

Jutarnji list: Koji bi onda bio vaš konkretan prijedlog, ukidanje županija ili ukidanje općina?

Valentin Inzko: Ne bih spekulirao o tome. Znači, mi u županijama imamo oko 150 ministara. Ako bi ti ministri svi bili dobri menadžeri, to bi bilo odlično, no kad nema efikasnosti i rezultata, onda se zaista treba pitati je li potrebno imati 11 ministara unutarnjih poslova samou Federaciji. Treba uzeti u obzir sva osjetljiva pitanja.

Jutarnji list: Prošle večeri svi su političari komentirali prosvjede i svi se ponašaju kao da se nezadovoljstvo na ulicama njih ne tiče, osim onih koji su podnijeli ostavku, kao što su premijer tuzlanskog kantona i čitava vlada u Zenici.

Valentin Inzko: Možda je nekima u Tuzli bilo drago što je ostavku podnio premijer iz SDP-a, ali mislim da nitko nema razloga radovati se na tuđi račun, zato što svi snose odgovornost, veće stranke više a manje stranke manje. A u određenom smislu, svi su gubitnici situacije.

Jutarnji list: Da, ali svi se ponašaju kao da građani kritiziraju nekoga drugoga, koncept političke odgovornosti uopće ne postoji.

Valentin Inzko: Da, to je dio političke kulture, no ona se stvara dugi niz godina. U BiH je to još na početku, no Bosna i Hercegovina je istodobno morala proći nekoliko tranzicija: iz socijalističke ekonomije u tržišnu, iz jednopartijskog sustava u višestranački pa iz savezne socijalističke republike u samostalnu državu. I još je uz to imala prelaz iz rata u mir. Kad se sve to ima na umu, onda se vidi da nisu tako loše prošli: bilo je i godina kada je rast BDP-a iznosio 11 posto. Zato je bolje stvari u Bosni i Hercegovini promatrati dugoročno i srednjoročno: vi sami znate koliko Bosna i Hercegovina ima talenta, koliko odličnih umjetnika, sportaša, inženjera, pjevača... Tim talentima treba dati više šanse u budućnosti.

Jutarnji list: Godinama ste već u Sarajevu. Kako vama ovo izgleda. Hoće li se nemiri nastaviti, ili je ovo što smo vidjeli u petak bio vrhunac?

Valentin Inzko: Ne želim spekulirati. Kada je o neredima riječ, nadam se da je to bio vrhunac. Ali, vidite, svi osuđujemo ovo nasilje i nitko to ne podržava. Međutim, uzroci ostaju i netko se mora pozabaviti njima jer su se nagomilali. Ako se uzroci uklone, onda takvih prosvjeda više neće biti.